Socialförsäkringsutskottets betänkande 1983/84: 11

om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1983/84: 40, bil. 6, p. 9—13)

Propositionen

I proposition 1983/84: 40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m., bilaga 6, G. Studiestöd, p. 9 och 13, har regeringen (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

dels godkänna vad som förordats om inkomstgränser för det inkomstprövade tillägget,

dels anta förslagen till

1. lag om upphävande av lagen (1982: 1243) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel,
2. lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349).

Lagförslagen redovisas i bilaga till betänkandet.

Motionerna

I motion 1983/84: 86 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs

19. att riksdagen avslår förslaget om äktamakeprövning för studiemedel,
20. att riksdagen avslår förslaget att slopa bidragsdelen i studiemedlen,
21. att riksdagen beslutar höja studiemedlens totalbelopp till 148 % av basbeloppet fr. o. m. budgetåret 1984/85.

I motion 1983/84: 100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs

8. att riksdagen beträffande studiemedlen beslutar anta i motionen redovisat förslag innebärande

a) att studiemedlen beräknas utifrån basbeloppsindex och räknas upp till 145 % av detta basbelopp,

b) att bidragsdelen bibehålls enligt nuvarande regler,

c) att regeringens förslag om införande av äktamakeprövningen avslås,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om fortsatt reformering av det studiesociala systemet.

I motion 1983/84: 118 av Jörgen Ullenhag m. fl. (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av vissa regler i studiemedelssystemet.

I motion 1983/84: 122 av Margareta Winberg m. fl. (s) hemställs att

riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande den s. k. äktamakeprövningen.

I motion 1983/84: 123 av Lena Öhrsvik m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en analys av studiebidragets effekter samt behovet av åtgärder för att minska skuldsättningen innan bidragsdelen avskaffas ur studiemedelssystemet.

I motion 1983/84: 140 av Per Unckel m. fl. (m) hemställs

11. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349),

12. att riksdagen beslutar att studiemedlens totalbelopp skall höjas till 155 % av basbeloppet fr. o. m. budgetåret 1984/85 samtidigt som bidragsdelen avskaffas.

I motion 1983/84: 145 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen beslutar avslå förslaget om att studiehjälp till studerande i åldern 18–20 år skall prövas mot föräldrarnas inkomst,

2. att riksdagen beslutar avslå förslaget om att återinföra behovsprövning av studiemedel i förhållande till makes/makas inkomst,

3. att riksdagen beslutar i enlighet med i motionen föreslagna inkomstgränser vad avser det inkomstprövade tillägget inom studiehjälpssystemet,

4. att riksdagen beslutar avslå förslaget om att ta bort bidragsdelen i studiemedlen,

5. att riksdagen beslutar att studiemedlens totalbelopp fr. o. m. budgetåret 1984/85 skall höjas till 150 % av basbeloppet och antar följande, som *Motionärernas förslag* betecknade

Förslag till
Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

4 kap.

13 §

Regeringens förslag	*Motionärernas förslag*
Studiemedel utgår med *8,22* procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.	Studiemedel utgår med *8,47* procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.

Vad som sägs – – – – – – – – – – 22 eller 25 §.

6. att riksdagen uttalar att studiemedlens totalbelopp bör höjas till 160 %

av basbeloppet och hemställer hos regeringen att under 1984/85 års riksmöte förelägga riksdagen förslag härom.

Utskottet

Utskottet behandlar nedan de i proposition 1983/84: 40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. bil. 6 (utbildningsdepartementet) under litt. G. Studiestöd framlagda förslagen till ändrade regler för studiehjälp till yngre gymnasieelever och studiemedel till högskolestuderande och äldre gymnasieelever. Vidare behandlar utskottet ett flertal motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen.

Studiehjälp m. m.

Studiehjälpsberättigade elever kan förutom studiebidrag och de olika tillägg till detta som eleven kan vara berättigad till också få återbetalningspliktiga studiemedel. Dessa utgår efter prövning mot den studerandes och hans föräldrars eller i förekommande fall makes ekonomi antingen med ett belopp av högst 10000 kr. per år eller, för de fall eleven fyllt 18 år och brutit sambandet med föräldrarnas ekonomi och flyttat hemifrån, med ett belopp som tillsammans med studiebidrag och tillägg motsvarar studiemedlen för högskolestuderande. Möjligheten att få detta senare slag av studiemedel infördes år 1979.

Departementschefen erinrar om att möjligheten att få studiemedel prövade endast mot den egna ekonomin infördes för att möjliggöra att myndiga ungdomar själva skulle kunna finansiera sina gymnasiala studier oberoende av föräldrarnas ekonomi. Hon framhåller att även om det principiellt fortfarande finns skäl för en sådan ordning har reformen inneburit att man gjort avsteg från principen att ungdomar i största möjliga omfattning bör kunna genomföra en så grundläggande utbildning som gymnasiala studier utan skuldsättning. Denna princip bör tillmätas större betydelse i det arbetsmarknadsläge som nu råder. Departementschefen hänvisar också till föräldrarnas försörjningsansvar mot gymnasiestuderande i de aktuella åldrarna. Mot denna bakgrund föreslår hon att studiemedlen även för gymnasiestuderande i åldern 18–20 år i allmänhet skall prövas mot föräldrarnas eller i förekommande fall makes ekonomi och att högsta studiemedelsbeloppet skall vara 10000 kr. per år. Endast om särskilda skäl föreligger skall studiemedel kunna utgå utan prövning mot föräldraekonomin och med det högre beloppet. Sådana skäl kan enligt propositionen vara t. ex. sociala förhållanden i hemmet som innebär svåra belastningar på familjerelationerna och det förhållandet att den studerande under en längre tid förvärvsarbetat och haft egen bostad. Förslaget beräknas innebära en minskad belastning på statsbudgeten med ca 100 milj. kr. under nästa budgetår.

Lars Werner m. fl. anser i motion 145 att samhället bör garantera ett

ekonomiskt oberoende för den som bedriver studier över grundskolenivå och motsätter sig därför att studiemedel till studerande i åldern 18–20 år prövas mot föräldrarnas ekonomi.

Propositionens förslag innebär visserligen en avsevärd inskränkning i möjligheterna för 18–20-åringar att själva finansiera sina gymnasiestudier. Samtidigt behålls möjligheten att utan prövning mot föräldrarnas ekonomi få studiemedel i de fall då den studerande har tungt vägande skäl för sin begäran att själv få finansiera sina studier. Med hänsyn härtill och till vad departementschefen anfört som stöd för propositionens förslag biträder utskottet detsamma utom såvitt avser förslag om makeprövning i de fall det högre studiemedelsbeloppet utgår, vartill utskottet återkommer nedan. Utskottet avstyrker således bifall till motion 145 i motsvarande del.

Inom studiehjälpens område föreslås också i propositionen en förbättring av det inkomstprövade tillägget, som kan ses som en fortsättning på det statliga bostadsbidraget och är samordnat med detta vad gäller månadsbelopp och reduktionsregler. I enlighet med vad som i propositionen bil. 9 (bostadsdepartementet) har föreslagits beträffande det statliga bostadsbidraget föreslås att det inkomstprövade tillägget skall höjas fr. o. m. den 1 april 1984 från 240 kr. till 265 kr. per månad och att den nedre gränsen för rätt till oreducerat tillägg för ensamstående föräldrar höjs från 33 000 kr. till 35 000 kr. per år och för makar från 41 000 kr. till 43 000 kr. per år. Gränsen där en högre reduktionstakt av tillägget inträder föreslås höjd från 62 000 kr. till 65 000 kr.

I motion 145 yrkas att den nedre reduktionsgränsen för makar skall höjas till 44 000 kr. och den övre gränsen till 67 000 kr., allt i överensstämmelse med vad vänsterpartiet kommunisterna föreslagit i motion 1983/84: 153 beträffande det statliga bostadsbidraget.

Bostadsutskottet har i betänkande BoU 1983/84: 12 tillstyrkt regeringens förslag om förbättringar av det statliga bostadsbidraget och avstyrkt bifall till motion 1983/84: 153. Socialförsäkringsutskottet tillstyrker propositionens förslag om motsvarande förbättringar av det inkomstprövade tillägget och avstyrker bifall till motion 145.

Studiemedel

Studiemedel för högskoleelever och för äldre elever i gymnasieutbildning utgör högst 142 % av basbeloppet per år. Till basbeloppet utgår, i likhet med vad som gäller vid beräkning av pensionsförmåner, ett särskilt tillägg om 300 kr. En särskild lag härom infördes den 1 januari 1983. Det basbelopp som studiemedlen beräknats efter utgör sålunda för år 1983 19 700 kr.

Studiemedlen består av dels en bidragsdel som utgör högst 2 178 kr., dels återbetalningspliktiga studiemedel. Bidragsandelen utgjorde 25 % av studiemedlen när systemet infördes år 1964 men har därefter successivt sjunkit efter hand som studiemedlens totalbelopp höjts. Rätten till studie-

medel prövas mot den studerandes inkomst och förmögenhet. Vid heltidsstudier reduceras studiemedlen när inkomsten överstiger 0,55 basbelopp per kalenderhalvår.

Studiemedelsskulden räknas årligen upp med ett s. k. regleringstal om detta tal är lägre än konsumentprisindex. Regleringstalet är f. n. 4,2 %.

I enlighet med vad som föreslagits i bil. 8 (socialdepartementet) beträffande det särskilda tilläggsbeloppet till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m. lägger utbildningsministern fram förslag om att det särskilda tilläggsbeloppet till basbeloppet vid beräkning av studiemedel skall slopas fr. o. m. den 1 januari 1984. För att kompensera studiemedelstagarna härför föreslår hon vidare att studiemedlens totalbelopp skall höjas fr. o. m. samma tidpunkt till 143,5 % av basbeloppet per läsår. Höjningen skall gälla under första halvåret 1984.

För tiden efter den 1 juli 1984 föreslås en ytterligare höjning av studiemedlen till 148 % av basbeloppet. För att skapa ekonomiskt utrymme för denna höjning föreslås samtidigt att bidragsdelen omvandlas till återbetalningspliktiga studiemedel och att behovet av studiemedel prövas inte bara som f. n. mot den studerandes egen ekonomi utan även, såsom var fallet före den 1 juli 1980, mot makes/makas ekonomi. Behovsprövningen föreslås utformad så att studiemedlen för en termin reduceras med 40 % av den del av makes/makas inkomst som överstiger två basbelopp under ett kalenderhalvår. Denna fribeloppsgräns skall höjas med ett halvt basbelopp för varje barn som har rätt till barnbidrag, förlängt barnbidrag eller studiehjälp under förutsättning att barnet tillhör föräldrarnas ekonomi. Särskilda övergångsregler föreslås för den som påbörjat studier senast höstterminen 1983.

Bidragsdelens omvandling innebär en besparing redan för nästa budgetår med 25 milj. kr. Införandet av makeprövningen innebär när förslaget når full effekt budgetåret 1986/87 ett minskat utflöde av studiemedel med 90 milj. kr.

I de förevarande motionerna har förslaget om en höjning av studiemedlen till 143,5 % av basbeloppet fr. o. m. den 1 januari 1984 endast tagits upp i motion 100 av Thorbjörn Fälldin m. fl. Motionärerna yrkar en ytterligare höjning fr. o. m. 1984 års ingång, nämligen till 145 % av basbeloppet beräknat enligt gällande basbeloppsindex.

Propositionens förslag om omprioriteringar fr. o. m. nästa budgetår har däremot föranlett kritik och motförslag i ett flertal motioner. Sålunda har motionärerna i motion 100, motion 140 av Per Unckel m. fl., motion 86 av Jan-Erik Wikström m. fl., motion 145 av Lars Werner m. fl. och motion 122 av Margareta Winberg motsatt sig förslaget om införande av makeprövning. Motionärerna i motionerna 86, 100 och 145 har vidare yrkat avslag på förslaget om att bidragsdelen inom studiemedlen skall omvandlas till återbetalningspliktiga studiemedel. Detta förslag kritiseras också av Lena Öhrsvik m. fl. i motion 123.

I motionerna 140 och 145 läggs dessutom fram förslag om en högre höjning av studiemedelsbeloppet fr. o. m. nästa budgetår än vad som föreslagits i propositionen. Motionärerna i motion 140 begär beslut om en höjning av studiemedlens totalnivå till 155 % av basbeloppet. Motionärerna förutsätter därvid att bidragsdelen samtidigt omvandlas till återbetalningspliktiga studiemedel. I motion 145 läggs fram förslag om en höjning av studiemedlen till 150 % av basbeloppet fr. o. m. den 1 juli 1984. Dessutom begärs att regeringen lägger fram förslag till 1984/85 års riksmöte om att studiemedlens totalbelopp skall höjas till 160 % av basbeloppet.

Med hänsyn till den kritik förslaget om en omprioritering inom studiemedelsområdet mött anser utskottet att det finns anledning att närmare undersöka vilka andra finansieringsmetoder som står till buds för en höjning av studiemedlen. Regeringen har i proposition 1982/83: 150 om en reviderad finansplan (bil. 1, s. 66) anmält att det beträffande studiemedlen finns anledning att pröva möjligheten till en omfördelning av de totala studiemedlen till förmån för dem som bäst behöver stöd och att en förstudie i dessa frågor kommer att påbörjas innevarande höst.

I flera av de förevarande motionerna förs fram förslag om ändringar inom studiemedelssystemet. Sålunda förordas i motion 122 som ett alternativ till införande av makeprövning att regleringstalet vid uppräkningen av studiemedelsskulden höjs. Enligt motionärerna i motion 100 bör skuld och återbetalningsregler ägnas särskild uppmärksamhet i den fortsatta reformeringen av studiestödssystemet. Om minimiavgiften vid återbetalning av studiemedlen höjdes med 200 kr. per år skulle, anför motionärerna, den långsiktiga skuldsättningen minska och skapa ett reformutrymme i storleksordningen 10 milj. kr. Problemen med skuldsättning berörs också i motion 123. Motionärerna anser att åtgärder för att minska skuldsättningen måste övervägas. Som exempel på sådana åtgärder anges att återbetalningsreglerna kan ändras, möjlighet ges till viss avskrivning efter avslutade studier eller att bidragsdelen höjs.

I motion 118 av Jörgen Ullenhag, slutligen, kritiseras den nuvarande metoden för prövning av rätten till studiemedel mot den studerandes egen ekonomi. Motionären ifrågasätter om inkomsten under sommarferierna skall behöva påverka studiemedelstilldelningen för återstoden av året.

Utskottet finner en översyn med den inriktning som regeringen aviserat i proposition 1982/83: 150 vara av stor vikt. Härigenom kan en mera förutsättningslös prövning ske av vilka omprioriteringar som är möjliga för att få utrymme för att höja studiemedelsbeloppet för de studerande som är i störst behov av medel för att kunna bedriva sina studier. I anslutning till översynen förutsätter utskottet att man också överväger de olika förslag till åtgärder som förts fram i motionerna 100, 118, 122 och 123.

Med hänsyn till det anförda är utskottet således inte nu berett att tillstyrka vare sig en höjning fr. o. m. nästa budgetår av studiemedlens totalbelopp till 148 % av basbeloppet eller mer, eller att bidragsdelen

omvandlas till återbetalningspliktiga studiemedel, eller att makeprövning införs vid studiemedelstilldelningen. Däremot anser utskottet att en höjning av studiemedlen är nödvändig. Utskottet föreslår sålunda att studiemedlen redan fr. o. m. den 1 januari 1984 höjs till 145 % av basbeloppet.

Utskottets ställningstagande innebär att motionerna 100 yrkandena 8 b och c och 9, 140 yrkande 11, 86 yrkandena 19 och 20, 145 yrkandena 2 och 4, 123, 122 och 118 blir tillgodosedda. Vidare tillgodoses även motion 100 yrkande 8 a i huvudsaklig del. Utskottet avstyrker däremot bifall till motionerna 86, 140 och 145 i de delar de inte kan anses tillgodosedda.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *studiemedel till 18–20-åringar*
   att riksdagen med anledning av proposition 1983/84: 40 och med avslag på motion 1983/84: 145 yrkande 1 antar följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse av 3 kap. 12 § studiestödslagen

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
3 kap.	
12 §	
Återbetalningspliktiga studiemedel kan beviljas studerande som är i behov av studiehjälp utöver dem som han fått med stöd av övriga bestämmelser om studiehjälp.	
Vid bedömandet av behovet av återbetalningspliktiga studiemedel skall för studerande som är ogift den studerandes och hans föräldrars ekonomiska förhållanden beaktas.	Vid bedömandet av behovet av återbetalningspliktiga studiemedel skall för studerande som är ogift den studerandes och hans föräldrars ekonomiska förhållanden *och för studerande som är gift den studerandes och hans makes ekonomiska förhållanden* beaktas.
Om det föreligger särskilda skäl och den studerande har brutit sambandet med föräldraekonomin, får dock, från och med månaden efter den under vilken den studerande fyller 18 år, hänsyn tas enbart till den studerandes ekonomiska förhållanden.	Om det föreligger särskilda skäl och den studerande har brutit sambandet med föräldraekonomin, får dock, från och med månaden efter den under vilken den studerande fyller 18 år, hänsyn tas enbart till den studerandes ekonomiska förhållanden.
Vid bedömandet av behovet av återbetalningspliktiga studiemedel skall för studerande som är gift den studerandes och hans makes ekonomiska förhållanden beaktas. Närmare bestämmelser härom skall meddelas av regeringen.	

2. beträffande *inkomstprövat tillägg*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande delar och med avslag på motion 1983/84: 145 yrkande 3
dels antar det i propositionen framlagda förslaget till ny lydelse av 3 kap. 10 § studiestödslagen,
dels godkänner vad som förordats om inkomstgränser för det inkomstprövade tillägget.
3. beträffande *tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel*
att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om upphävande av lagen (1982: 1243) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel,
4. beträffande *höjning av studiemedlen fr. o. m. den 1 januari 1984*
att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1983/84: 100 yrkande 8 a
dels antar följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse av 4 kap. 13 och 24 §§ studiestödslagen

Nuvarande lydelse	*Utskottets förslag*
4 kap.	
13 §	
Studiemedel utgår med *7,89* procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.	Studiemedel utgår med *8,06* procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.

Vad som sägs i första stycket gäller endast om ej annat följer av 14, 16, 17, 19, 22 eller 25 §.

Nuvarande lydelse	*Utskottets förslag*
24 §	
I studiemedel ingår studiebidrag. Barntillägg utgår dock endast i form av återbetalningspliktiga studiemedel.	
För varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande och om 30 dagar för deltidsstuderande utgör studiebidraget 121 kronor. Om studiemedlen för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 17, 19 och 21–23 §§ utgår med lägre belopp än *7,89* procent av basbeloppet utgör studiebidraget dock endast så stor del av 121 kronor som svarar mot förhållandet mellan det belopp som utgår och *7,89* procent av basbeloppet.	För varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande och om 30 dagar för deltidsstuderande utgör studiebidraget 121 kronor. Om studiemedlen för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 17, 19 och 21–23 §§ utgår med lägre belopp än *8,06* procent av basbeloppet utgör studiebidraget dock endast så stor del av 121 kronor som svarar mot förhållandet mellan det belopp som utgår och *8,06* procent av basbeloppet.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag. Återstoden utgör återbetalningspliktiga studiemedel.

dels avslår propositionens förslag till p. 2 i övergångsbestämmelserna till lag om ändring i studiestödslagen,

5. beträffande *omprioriteringar inom studiemedelssystemet fr.o.m. budgetåret 1984/85*
att riksdagen
dels med bifall till motionerna 1983/84: 86 yrkandena 19 och 20, 1983/84: 100 yrkandena 8 b och c, 1983/84: 122 i motsvarande del, 1983/84: 123 i motsvarande del, 1983/84: 140 yrkande 11 och 1983/84: 145 yrkandena 2 och 4, avslår propositionens förslag till ändring i 1 kap. 3 §, 4 kap. 13, 17, 19, 21, 25, 38, 39, 41 och 42 §§ studiestödslagen samt förslaget om att 4 kap. 24 § studiestödslagen skall upphöra att gälla,
dels med anledning av motionerna 1983/84: 100 yrkande 9, 1983/84: 122 i motsvarande del, 1983/84: 123 i motsvarande del och motion 1983/84: 118 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av studiemedelssystemet,
dels avslår motionerna 1983/84: 86 yrkande 21, 1983/84: 140 yrkande 12 och 1983/84: 145 yrkandena 5 och 6,
6. beträffande *ingress och övergångsbestämmelser*
att riksdagen antar
dels följande ingress till förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349):
Härigenom föreskrivs att 3 kap. 10 och 12 §§ och 4 kap. 13 och 24 §§ studiestödslagen (1973: 349) skall ha nedan angivna lydelse.
dels följande övergångsbestämmelser:
1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 4 kap. 13 och 24 §§ den 1 januari 1984, 3 kap. 10 § den 1 april 1984 och i övrigt den 1 juli 1984.
2. Har i beslut om studiemedel för tid, som helt eller delvis infaller under första kalenderhalvåret 1984, 4 kap. 13 och 24 §§ tillämpats i dessa paragrafers äldre lydelse, har den studerande dock rätt till studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel för första halvåret 1984 med de belopp som skulle ha utgått om bestämmelserna i dessa paragrafer tillämpats i deras nya lydelse.

Stockholm den 1 december 1983

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Gösta Andersson (c), Börje Nilsson (s), Ralf Lindström (s), Gullan Lindblad (m), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Margó Ingvardsson (vpk), Nils-Olof Gustafsson (s), Barbro Nilsson i Visby (m), Margareta Hemmingsson (s) och Rune Backlund (c).

Reservationer

Studiemedel till 18–20-åringar (mom. 1)

1. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Propositionens förslag" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det för rätten att studera är viktigt att samhället garanterar ett ekonomiskt oberoende vid studier över grundskolenivå. Den som vill studera skall inte behöva känna tyngden av att ligga någon annan till last under studietiden och någon annan skall inte heller kunna uppställa villkor för eller förhindra studierna. Utskottet avstyrker därför bifall till propositionens förslag om inskränkningar i rätten till studiemedel för 18–20-åringar som bedriver gymnasiestudier.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *studiemedel till 18–20-åringar*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 145 yrkande 1 avslår det i propositionen framlagda förslaget till ny lydelse av 3 kap. 12 § studiestödslagen.

Inkomstprövat tillägg (mom. 2)

2. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Bostadsutskottet har" och slutar med "motion 145" bort ha följande lydelse:

I reservation 4 till bostadsutskottets betänkande BoU 1983/84: 12 har bostadsutskottet tillstyrkt bifall till motion 1983/84: 153. Socialförsäkringsutskottet tillstyrker därför bifall till motion 145 om att den nedre reduktionsgränsen för makar skall höjas till 44 000 kr. och den övre reduktionsgränsen till 67 000 kr. vid beräkning av det inkomstprövade tillägget.

dels att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. beträffande *inkomstprövat tillägg*
   att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del och till motion 1983/84: 145 yrkande 3
   dels antar det i propositionen framlagda förslaget till ny lydelse av 3 kap. 10 § studiestödslagen,
   dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om inkomstgränser för det inkomstprövade tillägget.

Omprioriteringar inom studiemedelssystemet fr. o. m. budgetåret 1984/85 (mom. 5)

3. Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (samtliga m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Utskottet finner" och slutar på s. 7 med "anses tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner en grundlig översyn av studiemedelssystemet väl motiverad. Härvid kan en förutsättningslös prövning ske av vilka omprioriteringar som är möjliga för att få utrymme för ytterligare höjning av studiemedelsbeloppen. I anslutning till översynen förutsätter utskottet att man också överväger vissa av de förslag som framförts i motionerna 100, 118, 122 och 123.

Utskottet finner dock en snar höjning av studiemedelsbeloppen så angelägen, att beslut härom inte kan anstå tills den begärda översynen är genomförd. Utskottet föreslår därför att studiemedlen redan fr. o. m. den 1 januari 1984 höjs till 145 % av basbeloppet och fr. o. m. den 1 juli 1984 till 155 % av basbeloppet. För att åtminstone på sikt skapa utrymme för det ökade utflödet av studiemedel bör bidragsdelen fr. o. m. den 1 juli 1984 omvandlas till återbetalningspliktiga studiemedel.

dels att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *omprioriteringar inom studiemedelssystemet fr. o. m. budgetåret 1984/85*
att riksdagen
dels med bifall till motionerna 1983/84: 86 yrkandena 19 och 20, 1983/84: 100 yrkandena 8 b och c, 1983/84: 122 i motsvarande del, 1983/84: 123 i motsvarande del, 1983/84: 140 yrkande 11 och 1983/84: 145 yrkandena 2 och 4 avslår propositionens förslag till ändring i 1 kap. 3 §, 4 kap. 13, 17, 19, 21, 25, 38, 39, 41 och 42 §§ studiestödslagen samt förslaget om att 4 kap. 24 § studiestödslagen skall upphöra att gälla,
dels med bifall till motion 1983/84: 140 yrkande 12 och med anledning av motionerna 1983/84: 100 yrkande 9, 1983/84: 122 i motsvarande del, 1983/84: 123 i motsvarande del och motion 1983/84: 118 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en höjning av studiemedlen, omvandling av bidragsdelen och översyn av studiemedelssystemet,
dels avslår motionerna 1983/84: 86 yrkande 21 och 1983/84: 145 yrkandena 5 och 6.

4. Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Utskottet finner" och slutar på s. 7 med "anses tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ingen erinran mot att en översyn sker av studiemedelssystemet i syfte att höja studiemedelsbeloppet men översynen får inte ges den inriktningen att utrymme för en höjning skapas genom omprioriteringar. Den enda rimliga lösningen av studiefinansieringen på sikt är att införa ett system med studielön till alla över 16 år. Därmed skulle man få bort de orättvisor i utbildningsmöjligheter som följer av ekonomisk ojämlikhet.

Propositionens förslag om en höjning av studiemedlens totalnivå går i rätt riktning. Det bör emellertid vara ekonomiskt möjligt att såsom föreslagits i motion 145 höja studiemedlen till 150 % av basbeloppet fr. o. m. den 1 juli 1984. Förslag härom bör föreläggas riksdagen under innevarande riksmöte. Därefter bör en ytterligare höjning ske till 160 % av basbeloppet, och utskottet anser att regeringen bör lägga fram förslag härom till 1984/85 års riksmöte. I avvaktan på dessa förslag bör studiemedlen höjas fr. o. m. den 1 januari 1984 till 145 % av basbeloppet.

dels att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *omprioriteringar inom studiemedelssystemet fr. o. m. budgetåret 1984/85*
att riksdagen
dels med bifall till motionerna 1983/84: 86 yrkandena 19 och 20, 1983/84: 100 yrkandena 8 b och c, 1983/84: 122, 1983/84: 123, 1983/84: 140 yrkande 11 och 1983/84: 145 yrkandena 2 och 4 avslår propositionens förslag till ändring i 1 kap. 3 §, 4 kap. 13, 17, 19, 21, 25, 38, 39, 41 och 42 §§ studiestödslagen samt förslaget om att 4 kap. 24 § studiestödslagen skall upphöra att gälla,
dels med bifall till motion 1983/84: 145 yrkandena 5 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om förslag till riksdagen om höjningar av studiemedlen och en översyn av studiemedelssystemet,
dels avslår motionerna 1983/84: 86 yrkande 21, 1983/84: 100 yrkande 9, 1983/84: 118 och 1983/84: 140 yrkande 12.

Bilaga

1. Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1982: 1243) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel

Härigenom föreskrivs att lagen (1982: 1243) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel skall upphöra att gälla vid utgången av år 1983.

Den upphävda lagen skall dock fortfarande tillämpas när beslut fattas om studiemedel som avser tid före upphörandet.

2. Förslag till

Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973: 349)[1]

dels att 4 kap. 24 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 3 §, 3 kap. 10 och 12 §§ samt 4 kap. 13, 17, 19, 21, 25, 41 och 42 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 4 kap. 38 och 39 §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 kap.
	3 §
Studiemedel består av *studiebidrag och* återbetalningspliktiga studiemedel *samt* resekostnadsersättning.	Studiemedel består av återbetalningspliktiga studiemedel *och* resekostnadsersättning.
	3 kap.
	10 §[2]
Inkomstprövat tillägg utgår med högst *240* kronor i månaden.	Inkomstprövat tillägg utgår med högst *265* kronor i månaden.
Närmare bestämmelser om inkomstprövat tillägg meddelas av regeringen.	
	12 §[3]
Återbetalningspliktiga studiemedel kan beviljas studerande som är i behov av studiehjälp utöver dem som han fått med stöd av övriga bestämmelser om studiehjälp.	
Vid bedömandet av behovet av	Vid bedömandet av behovet av

[1] Lagen omtryckt 1981: 579.
Senaste lydelse av 4 kap. 24 § 1982: 266.
[2] Senaste lydelse 1982: 345.
[3] Senaste lydelse 1982: 266.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
återbetalningspliktiga studiemedel skall *beaktas*	återbetalningspliktiga studiemedel skall *för studerande som är ogift den studerandes och hans föräldrars ekonomiska förhållanden beaktas.*
1. den studerandes och hans föräldrars ekonomiska förhållanden till och med den månad under vilken den studerande fyller 18 år,	*Om det föreligger särskilda skäl och den studerande har brutit sambandet med föräldraekonomin, får dock, från och med månaden efter den under vilken den studerande fyller 18 år, hänsyn tas enbart till den studerandes ekonomiska förhållanden.*
2. den studerandes och hans föräldrars ekonomiska förhållanden från och med månaden efter den under vilken han fyller 18 år, om han inte har brutit sambandet med föräldraekonomin,	*Vid bedömandet av behovet av återbetalningspliktiga studiemedel skall för studerande som är gift den studerandes och hans makes ekonomiska förhållanden beaktas. Närmare bestämmelser härom skall meddelas av regeringen.*
3. den studerandes ekonomiska förhållanden från och med månaden efter den under vilken han fyller 18 år, om han brutit sambandet med föräldraekonomin enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.	
För studerande som avses i andra stycket 1 och 2 och som är gift beaktas hans makes ekonomiska förhållanden i stället för hans föräldrars.	

4 kap.

13 §[4]

Studiemedel utgår med *7,89* procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.	Studiemedel utgår med *8,22* procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod för vilken den studerande har rätt till studiemedel. Tidsperioden skall omfatta för heltidsstuderande 15 och för deltidsstuderande 30 dagar.

Vad som sägs i första stycket gäller endast om ej annat följer av 14, 16, 17, 19, 22 eller 25 §.

17 §

Utöver vad som följer av 16 § minskas det belopp som enligt 13 § första stycket och 14 § utgår till heltidsstuderande för varje hel, sam-	Utöver vad som följer av 16 § minskas det belopp som enligt 13 § första stycket och 14 § utgår till heltidsstuderande för varje hel, sam-

[4] Senaste lydelse 1982: 266.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
manhängande tidsperiod om 15 dagar med en fyrtiofemtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.	manhängande tidsperiod om 15 dagar med *1.* en fyrtiofemtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet, *eller* *2. om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, en fyrtiofemtedel av den del av makarnas sammanlagda förmögenhet som överstiger nio gånger basbeloppet.* *Om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas det belopp som enligt 13 § första stycket och 14 § utgår för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar dessutom med två fyrtiofemtedelar av den del av makens inkomst under kalenderhalvåret som överstiger två basbelopp (fribeloppsgränsen).* *Om den studerande har vårdnaden om barn under 16 år höjs fribeloppsgränsen med ett halvt basbelopp för varje barn och kalenderhalvår. Med sådana barn skall jämställas barn som stadigvarande sammanbor med den studerande och som fyllt 16 år samt bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt 2 kap. eller studiehjälp enligt 3 kap.* *Om den studerande är gift men inte lever tillsammans med maken, tillämpas första stycket 2 samt andra och tredje styckena i den mån detta följer av bestämmelser som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.*

19 §[5]

För deltidsstuderande minskas det belopp som utgår för ett kalenderhalvår enligt 13 § första stycket och 14 § för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med en niondel av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan, för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

[5] Senaste lydelse 1983: 272.

Nuvarande lydelse

Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 30 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret	*Del av basbeloppet*
1	160 procent
2	150 procent
3	140 procent
4	130 procent
lägst 5	120 procent

Utöver vad som följer av första stycket minskas det belopp som enligt 13 § första stycket och 14 § utgår till deltidsstuderande för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med två fyrtiofemtedelar av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Föreslagen lydelse

Utöver vad som följer av första stycket minskas det belopp som enligt 13 § första stycket och 14 § utgår till deltidsstuderande för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med

1. två fyrtiofemtedelar av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet, *eller*

2. om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, två fyrtiofemtedelar av den del av makarnas sammanlagda förmögenhet som överstiger nio gånger basbeloppet.

Om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas det belopp som utgår enligt 13 § första stycket och 14 § för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med fyra fyrtiofemtedelar av den del av makens inkomst under kalenderhalvåret som överstiger två basbelopp (fribeloppsgränsen).

Om den studerande har vårdnaden om barn under 16 år höjs fribeloppsgränsen med ett halvt basbelopp per barn och kalenderhalvår. Med sådana barn skall jämställas barn som stadigvarande sammanbor med den studerande och som fyllt 16 år samt bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt 2 kap. eller studiehjälp enligt 3 kap.

Om den studerande är gift men inte lever tillsammans med maken, tillämpas första stycket 2 samt andra och tredje styckena i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
21 §	
Som den studerandes inkomst under kalenderhalvåret enligt 16 och 19 §§ räknas den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under kalenderhalvåret. Värdet av naturaförmåner fastställs av regeringen. *Doktorandstipendium*, statligt eller statskommunalt bostadsbidrag, allmänt barnbidrag och annat studiestöd enligt denna lag än timstudiestöd, inkomstbidrag och vuxenstudiebidrag räknas icke som inkomst.	Som den studerandes inkomst under kalenderhalvåret enligt 16 och 19 §§ räknas den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under kalenderhalvåret. Värdet av naturförmåner fastställs av regeringen. Statligt eller statskommunalt bostadsbidrag, allmänt barnbidrag och annat studiestöd enligt denna lag än timstudiestöd, inkomstbidrag och vuxenstudiebidrag räknas icke som inkomst.
	Bestämmelserna i första stycket tillämpas även vid beräkning av makes inkomst i fall som anges i 17 och 19 §§.
Med förmögenhet förstås i 17 och 19 §§ skattepliktig förmögenhet enligt lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt.	
25 §	
Studerande, som till följd av bestämmelserna i 16, 17, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 § *ej* är berättigad till studiemedel, kan dock få *återbetalningspliktiga studiemedel* om synnerliga skäl föreligger.	Studerande, som till följd av bestämmelserna i 16, 17, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 § *inte* är berättigad till studiemedel, kan dock få *sådana* om synnerliga skäl föreligger.
Om synnerliga skäl föreligger, får studiemedel utgå med högre belopp än som följer av 10, 13, 14, 16, 17, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 §. *Det överskjutande beloppet utgår i form av återbetalningspliktiga studiemedel.*	Om synnerliga skäl föreligger, får studiemedel utgå med högre belopp än som följer av 10, 13, 14, 16, 17, 19 och 21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 §.
38 §[6]	
	Bestämmelserna i detta kapitel om studerande som är gifta skall tillämpas endast om äktenskapet ingåtts senast under kalenderhalvåret närmast före det för vilket studiemedel skall utgå.

[6] Förutvarande 38 § upphävd genom 1980: 282.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
39 §[7]	
	Bestämmelserna i detta kapitel som gäller studerande som är gifta, med undantag av 17 § fjärde stycket och 19 § femte stycket, tillämpas även på den som utan att vara gift lever tillsammans med någon med vilken han tidigare har varit gift eller med vilken han gemensamt har eller har haft barn.
41 §	
Studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel samt barntillägg vid tillämpning av 40 § avrundas till helt krontal vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.	Återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel samt barntillägg vid tillämpning av 40 § avrundas till helt krontal vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.
42 §	
För den som under ett kalenderhalvår *ej* är berättigad till mer än fem procent av basbeloppet i *studiebidrag och* återbetalningspliktiga studiemedel bortfaller rätten till sådant studiestöd.	För den som under ett kalenderhalvår *inte* är berättigad till mer än fem procent av basbeloppet i återbetalningspliktiga studiemedel bortfaller rätten till sådant studiestöd.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 4 kap. 13 och 24 §§ den 1 januari 1984, 3 kap. 10 § den 1 april 1984 och i övrigt den 1 juli 1984.

2. För studier under första kalenderhalvåret 1984 skall studiemedel enligt 4 kap. 13 § dock utgå med 7,97 % av basbeloppet för varje hel tidsperiod. Vid beräkningen av studiemedlen skall bestämmelserna i 4 kap. 24 § tillämpas. Därvid skall studiebidraget dock minskas endast om studiemedlen utgår med lägre belopp än 7,97 % av basbeloppet.

3. Har i beslut om studiemedel för tid, som helt eller delvis infaller under första kalenderhalvåret 1984, studiemedlen beräknats utgå med 7,89 % av basbeloppet för varje heltidsperiod, har den studerande rätt till studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel för första halvåret 1984 med de belopp som skulle ha utgått om bestämmelserna under punkt 2 hade tillämpats.

4. För studerande, vilka före utgången av år 1983 har uppburit studiemedel enligt 4 kap. för vissa studier och som fortsätter dessa studier efter den 1 juli 1984, får studiemedel beräknas utan hänsyn till de nya bestämmelserna i 4 kap. om prövning mot makes ekonomi. Närmare bestämmelser om vilka studerande detta skall gälla, skall meddelas av regeringen eller av myndighet som regeringen utser.

[7] Förutvarande 39 § upphävd genom 1980: 282.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983